

Skyddade arter under ytan

Det är viktigt att känna till att många arter som lever under vattenytan omfattas av olika former av skydd. Medan de flesta känner till begreppet fridlysning, finns det i själva verket flera olika sätt som en art kan skyddas på – antingen direkt genom lagstiftning eller indirekt genom hänsyn till dess livsmiljö.

Artskydd och fridlysning

Fridlysning är det starkaste direkta skyddet en enskild art kan ha. Det regleras i Artskyddsförordningen och innebär i korthet att det är förbjudet att plocka, gräva upp, skada eller på annat sätt samla in arten. För vissa undervattensväxter, som sjönajas, gäller detta i hela landet. Brott mot fridlysning kan leda till böter eller fängelse.

Områdesskydd

Många vattenväxter skyddas indirekt genom att det område de växer i blir ett naturreservat, en nationalpark eller ett Natura 2000-område. Inom dessa områden är det ofta förbjudet att utföra åtgärder som kan skada de specifika naturvärdena, vilket inkluderar bottenvegetationen. En annan viktig skyddsform är biotopskyddet, som skyddar mindre men särskilt värdefulla miljöer.

Rödlistning (Hotstatus)

Rödlistan är en vetenskaplig bedömning av en arts risk att dö ut i Sverige, framtagen av SLU Artdatabanken. Att en art är rödlistad (t.ex. som "Sårbar" eller "Starkt hotad") betyder inte automatiskt att den är fridlyst enligt lag. Däremot fungerar rödlistan som ett mycket viktigt beslutsunderlag vid miljöprövningar, skogsbruk och vattenverksamhet. Rödlistade arter prioriteras ofta högt i naturvårdsarbetet.

Hänsynsregler

Enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler ska alla som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder visa hänsyn till miljön. Vissa arter, som exempelvis ålgräs eller blåstång, fungerar som "nyckelarter". Det innebär att de är så viktiga för hela ekosystemet att de ofta skyddas vid miljöprövningar, även om den enskilda plantan inte är fridlyst. Ju viktigare en art är för ekosystemet desto större ansvar åligger verksamhetsutövaren enligt hänsynsreglerna.

Sammanfattning

Det är ofta svårt att se vad som döljer sig under ytan. När vi badar är det lätt att tänka att det som slingrar sig runt fötterna bara är besvärligt ogräs. Men verkligheten är mycket mer komplex – det finns ett stort antal olika arter där under och alla fyller en unik funktion i ekosystemet.

Alla arter är inte lika betydelsefulla, och vissa kan ibland skapa problem (invasiva arter). Men sedan finns det vissa som utgör så kallade nyckelarter som förtjänar särskild omtanke. Deras roll är avgörande, och det är därför viktigt att vi skyddar dem. Oavsett skyddsnivå är det alltid vårt ansvar att veta vad vi håller i handen innan vi plockar bort eller avlägsnar något för att det stör oss.

